

Ert ref/dnr: LI2024/01638

Vårt dnr: 2025/0078

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Stockholm 27 mars 2025

Naturskyddsföreningens yttrande kring utredningen Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen anser att fokuset på konkurrenskraft är alltför snävt och att strukturutvecklingen inte enbart är positiv. I arbetet kring förenkling och ökad konkurrenskraft behövs en analys kring vilka företag som ska stärkas, snarare än att sänka ambitionerna för miljö och djurvelfärd.
- Naturskyddsföreningen motsätter sig starkt förslaget om att ta bort beteskravet för mjölkkor i lösdrift. Utöver stora konsekvenser för djurvelfärd och miljö, riskerar det också att motverka de syften man vill uppnå för konkurrenskraftiga företag i hela landet.
- Befintliga ersättningssystem bör istället ses över så att lönsamheten för betesbaserad produktion ökar, och incitament skapas att hålla en större andel djur på bete, inklusive stutar.
- Naturskyddsföreningen anser det anmärkningsvärt att utredningen saknar konsekvensanalyser för både biologisk mångfald och klimat.
- Naturskyddsföreningen instämmer i vissa av förslagen, som exempelvis återinfört vallstöd, att arbeta för stärkt djurskyddslagstiftning inom EU, vissa ändringar i CAP-regelverket och behovet av ökad budget för investeringsstöd för djurstallar, dock med delvis annan prioritering.
- Naturskyddsföreningen anser att utredningens uppmaning till regeringen om att fortsatt arbeta för att minska vargstammen, samt dess förslag om ett nytt lägre referensvärde för varg är direkt felaktigt i relation till skadenivå, gällande lagstiftning, vargens bevarandestatus och bevarandebiologisk forskning.
- Naturskyddsföreningen är positiva till utredningens förslag att höja ersättningsnivåerna för rovdjursavvisande stängsel, att detta inkluderar underhåll och stängsling, samt att ersättningsnivåerna för skadade, saknade och dödade djur behöver ses över och höjas.
- Naturskyddsföreningen är kritisk till förslaget om att införa rätt att bedriva skyddsjakt på rådjur, kronhjort och dovhjort utan tillstånd från länsstyrelsen.

Naturskyddsföreningen tackar för möjligheten att inkomma med kommentarer på remissen men beklagar samtidigt att vi inte fått möjlighet till möte med utredaren trots upprepade

förfrågningar, och trots att miljöorganisationer identifierats i utredningen som aktörer med troligt engagemang i frågorna.

Naturskyddsföreningen anser det självklart att Sverige ska ha en fortsatt hög ambitionsnivå gällande djurskydd. Lantbruket behöver vara både lönsamt och hållbart, där ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet samverkar i både praktik och politik. Utredningen saknar perspektiv kring den miljömässiga hållbarheten. Detta riskerar att undergräva lantbruksföretagens möjligheter att möta samhällets förväntningar, urholkar sektorns långsiktiga konkurrenskraft och försvårar i praktiken förenkling i relation till befintlig och kommande miljölagstiftning. Dessa brister står i direkt konflikt med livsmedelsstrategins dubbla mål om ökad svensk produktion samtidigt som relevanta miljömål uppnås.

Lantbrukets långsiktiga produktionsförutsättningar är helt beroende av biologisk mångfald och välfungerande ekosystemtjänster. Lantbruket har idag både positiv och negativ påverkan på landskapen och dess biologiska mångfald. De positiva aspekterna behöver stärkas och säkerställas. Nötkreaturens förmåga att gynna biologisk mångfald och förädla gräs till livsmedel i hela landet behöver tas till vara på alla typer av gårdar över hela landet.

Miljö och djurskydd går ofta hand i hand. En ambitiös djurskyddslagstiftning skapar nödvändiga lägstanivåer som skyddar lantbrukare med höga ambitioner från att konkurreras ut av verksamheter med lägre djurvelfärd.

Lantbrukare behöver ges förutsättningar att bedriva hållbar verksamhet genom politik som balanserar marknadens press att rationalisera och på så sätt skapar förutsättningar att bibehålla produktionen även för de företag som inte kan eller vill växa.

Angående konkurrenskraft och strukturutveckling

Naturskyddsföreningen anser att jordbrukspolitikens ensidiga fokus på stärkt konkurrenskraft, ökad produktion och förenkling behöver nyanteras. Frågor som bör besvaras är; Vilka företag är det som ska stärkas? Vilken produktion ska öka, och hur? Vilken produktion och vilka landskap ska vi "förenkla" mot? Naturskyddsföreningen vill se stärkt konkurrenskraft för de lantbruksföretag som går längst i sitt miljöarbete, för en mer diversifierad produktion och förenkling genom att all jordbrukspolitik förs i en samlad riktning: för ett robust jordbruk med hög djurvelfärd, cirkulära resursflöden och rik biologisk mångfald.

Utredaren framställer strukturutvecklingen som något eftersträvänsvärt. Den har dock medfört att en stor andel av lantbruksföretagen har försvunnit de senaste decennierna. Naturskyddsföreningen anser att det behövs en mångfald av lönsamma jordbruksföretag i hela landet, och instämmer i det utredningen framhåller om att det är viktigt att värna även befintlig, bibehållen produktion, och inte enbart utökad. Dessvärre speglar inte utredningens förslag detta i tillräcklig mån.

En politik som premierar fortsatt storleksrationalisering hotar mindre och medelstora lantbruk då det leder till att dessas konkurrenskraft försvagas. Vidare motverkar detta hållbarhetsmål och försämrar svensk livsmedelsberedskap, då ett system med få stora aktörer

är betydligt mer sårbart än ett diversifierat jordbruk. När strukturutvecklingen hindrar företag från att leva vidare är den ett problem. Större gårdar kräver också mer kapital vid generationsskiften och riskerar att öka belåningsgraden, vilket försämrar jordbrukets motståndskraft vid kriser.

Fokus på konkurrenskraft genom volymproduktion är en fortsättning av samma jordbrukspolitik som under decennier misslyckats med att förbättra sektorns lönsamhet och bromsa nedläggning av lantbruk. Att fortsätta på denna väg innebär i praktiken att förvänta sig andra resultat från exakt samma åtgärder som redan visat sig otillräckliga. Ett paradigmskifte behövs för att skapa förutsättningar för en mångfald av lönsamma lantbruk i olika storlekar. Fler vägval inom befintliga produktionsnivåer bör vara prioriterat, och lantbrukare i framkant på hållbarhetsområdet behöver stärkas genom ekonomiska incitament.

Naturskyddsföreningen efterlyser ett fokus på hur lantbruk som producerar både livsmedel och miljönytta kan stärka sin konkurrenskraft – aspekter som är avgörande för hållbar produktion och robusta landskap. Vi föreslår att denna syn ska genomsyra föreslagna myndighetsuppdrag och forskningsutlysningar.

Beteskravet för mjölkkor

Naturskyddsföreningen motsätter sig kraftigt förslaget att ta bort kravet på bete för mjölkkor i lösdrift.

Möjlighet till bete är viktigt för djurhälsan och för kornas möjlighet att få utlopp för sina naturliga beteenden. Jordbruksverket (2019) slår till exempel fast att *"Beteskravet är en alltför viktig djurvälfräds- och djurhälsofråga för att det ska kunna tas bort och ersättas med lösgående djurhållning"*. Det gör att djuren får utlopp för betesbeteendet, men också bättre möjligheter att röra och lägga sig ned fritt jämfört med i lösdrift inomhus, samt förbättrad klövhälsa. Naturskyddsföreningen anser därför inte att det kan anses, som i utredningens förslag, att beteskravet kan tas bort utan negativ effekt på djurvälfräden. Regelverket är idag flexibelt kring vilka dagar och tider djuren ska vara ute, efter förändringar 2016.

Beredskap och konkurrenskraft

Utöver försämrade djurvälfräds riskerar också förslaget att leda till påskyndad strukturutveckling. Ökad koncentration av större och färre gårdar ökar sårbarheten, ökar risken för övergödning och försvårar att nå målen gällande biologisk mångfald. Det skulle också försvåra generationsskiften, genom att större gårdar är dyrare och därmed svårare att överta.

Föreslagen lagändring skulle inte vara enbart positiv för konkurrenskraften. Tvärtom riskerar de företag som fortfarande planerar att ha djuren på bete, att missgynnas med försvagad konkurrenskraft som följd. Fler små och betesbaserade gårdar riskerar att slås ut till följd av ökad inhemsk konkurrens från större gårdar vars produktion inte är anpassade till landskapet eller till nuvarande djurskyddslagstiftning. Resultatet skulle bli färre, större gårdar vilket inte optimerar Sveriges förutsättningar för produktion i hela landet genom att tillvarata djurens roll som betesdjur, förädlare av gräs och en animalieproduktion anpassad till foderarealerna. Detta kan ge ökat inköps- och importberoende och sämre beredskap som följd.

Biologisk mångfald och restaureringslagen

EU antog i juni 2024 förordningen om restaurering av natur, som trädde i kraft senare samma år. Det innebär att Sverige nu har en skyldighet att restaurera stora arealer hävdberoende gräsmarker, och har lett till en debatt kring hur många betesdjur, främst nötkreatur, som kommer behövas. Den viktigaste faktorn i potentialen till ökad hävd är dock att en större andel av de idisslare som finns idag kommer ut på bete, främst på naturbetesmark.

Även om mjölkkorna idag inte är de som främst betar just naturbetesmark, så skulle en minskad totalandel djur på bete innebära en utveckling åt fel håll. Även de kultiverade betesmarkerna och vallarna, där mjölkkorna oftare går, har en roll för den biologiska mångfalden. Dessa marker utgör viktiga spridningskorridorer mellan naturbetesmarkerna, och även här kan växtarter och djurens gödsel vara värdefulla för pollinatörer och andra organismer.

Förslaget inkluderar dessutom att även icke-lakterande mjölkkor, alltså sinkor, skulle undantas kravet på bete. Dessa kan idag bidra till beteshävderna på ett bra sätt, och behöver inte vara lika nära gården.

Att inte anpassa djurantalet efter gårdens arealer gör att inte heller antalet ungdjur skulle anpassas till tillgången på betesmark, vilket riskerar att påverka spridningen av betande ungdjur i landet. Restaureringsförordningen kan också, med goda styrmedel och miljöersättningar, innebära förbättrade möjligheter för lantbrukaren att återskapa mer betesmarker på sin mark.

Utredningen anger att beteskravet fortfarande kommer gälla för ungdjuren. Det är dock en sanning med modifikation; Redan idag undantas hälften av alla ungdjur från kravet på bete. Det handlar om tjurarna, som idag ofta föds upp på stall innan slakt och vars potential som betesdjur alltså missas. Hessle mfl (2021) drar slutsatsen att knappt hälften av tjurarna, motsvarande en fjärdedel av svenska nötköttet, inte alls kommer ut på bete under sin livstid. En utökning av beteskravet, alternativt att utveckla ersättningsmodeller som skapar incitament att i stället hålla de som stutar på naturbetesmarker, skulle öka Sveriges potential att beta hävdberoende gräsmarker och att stärka konkurrenskraften för de lantbruksföretag som bidrar till att uppnå Sveriges internationella åtaganden för biologisk mångfald.

Ersättningsmodeller för att stötta betesdrift

Naturskyddsföreningen anser att analysen angående möjligheten att införa en djurvälståndersättning inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, ifall beteskravet för mjölkkor i lösdrift tas bort, är mycket bristfällig. Precis som utredningen anger medger dagens regelverk inte att ge ersättning för nationell lagstiftning eller praxis. Ett brukningssätt som länge funnits, där majoriteten av lantbrukarna enligt utredningens analys skulle fortsätta ha djuren på bete, bör vara att anse som praxis. Det framgår inte heller hur en sådan djurvälståndersättning skulle finansieras. Djurvälståndersättningarna finansieras med samma, befintliga, budget som övriga jordbrukarstöd. En ny djurvälståndersättning till majoriteten av mjölkgårdarna skulle därmed kräva ökad svensk medfinansiering eller att andra ersättningar sänks i motsvarande grad. En sådan ersättning skulle sannolikt riskera att försvaga lantbrukets möjligheter att få betalt för övriga miljöinsatser.

En djurvälferdsersättning för bete för mjölkkor, utöver lagstadgad tid, har vid flera tillfällen utretts av Jordbruksverket. Myndigheten avråder från att införa ett sådant stöd på grund av administrativ börda, men har på uppdrag också tagit fram ett sådant förslag (Jordbruksverket, 2023).

Med dagens regelverk ligger ersättningarna också under den beräknade kostnaden för åtgärden. Det innebär att lantbrukare som väljer att i fortsättningen ha sina mjölkkor på bete ändå får en merkostnad i jämförelse med andra svenska lantbrukare som väljer att ha korna inomhus, och därmed en konkurrensnackdel, även ifall ersättningen skulle vara möjlig. I EU-länder utan beteskrav är andelen mjölkkor på bete lägre än i Sverige.

Naturskyddsföreningen anser däremot att är rimligt att, som utredningen föreslår, regeringen arbetar för att förändra CAP-regelverket för att möjliggöra ersättning för nationell lagstiftning som går över EU:s regelverk. Detta för att inte missgynna de länder som har, eller vill införa, högre ambitioner gällande djurvälferd eller miljö. Samtidigt behöver dock en avvägning nog göras hur budgeterade medel bäst används för att ge lantbrukarna så stor möjlighet till betalning för miljönytta som möjligt.

Utredningen saknar tillräckliga förslag på hur betesbaserad mjölkproduktion kan stärkas på andra sätt. Naturskyddsföreningen tillstyrker rekommendationen att arbeta för en höjd djurskyddsnivå på EU-nivå, inklusive krav på bete för får och nötkreatur. Här bör även mjölkkor ingå. Skulle ett sådant komma på plats, skulle det vara en stor nackdel för svenska producenter om regelverket nu ställs om.

I övrigt föreslår Naturskyddsföreningen:

- Höj miljöersättningen för betesmarker till maximal ersättningsnivå. Se över möjligheterna att få betalt mer än kostnadstäckning (inkomstbringande ersättning) i nästa programperiod.
- Återinför vallstödet, gärna med fler frivilliga åtgärder för att gynna biologisk mångfald. Stödet bör ha högre ersättningsnivå och införas även inom kompensationsstödsområdet.
- Inför djurvälferdsersättning för bete längre än lagstadgad tid, men inte på bekostnad av beteskravet.
- Inrätta styrmedel för att det ska bli lönsamt att hålla fler djur på bete, till exempel stutar.
- Öka möjligheterna för investeringsstöd för stallar utan att behöva utöka verksamheten, genom ändrade urvalskriterier och höjd budget. Se separat avsnitt.
- Stärk finansieringen för stödet för restaurering av betesmarker.
- Besluta om en ambitiös restaureringsplan som skapar förutsättningar för god implementering av restaureringslagen som stärker konkurrenskraften för de jordbruksföretag som arbetar med ökad biologisk mångfald.
- Initiera samtal med marknaden och mejeribranschen kring hur produktionen kan stärkas inom befintlig lagstiftning, exempelvis genom att premiera bete, djurvälferd och biologisk mångfald i sina hållbarhetsersättningar.

Konsumenter och marknadslösningar

Djurskydd är ett samhällsintresse och djurskyddslagen utgår från att djur behöver visas hänsyn och har ett egenvärde oavsett sin nytta för människan. Att förvänta sig att konsumenterna ska ansvara för hur svensk produktion och djurskydd ser ut är att överlåta alltför stor del av ansvaret på enskilda personers betalningsvilja och -förmåga.

Flera undersökningar visar att konsumenternas förtroende för svensk mjölkproduktion och svensk djurskyddslagstiftning är stort. De är också tydliga i att beteskravet utgör ett viktigt svenskt mervärde, som är avgörande för många för att välja svensk mjölk. En försvagning av lagstiftningen skulle göra det otydligt för konsumenten huruvida mjölken kommer från djur som fått beta eller ej, och riskerar därmed att minska förtroendet för hela den svenska mjölkbranschen. Detta kan också inkludera köttbranschen, då stor del av svenskt nötkött kommer från mjölksektorn. Om mjölk från betande kor skulle utvecklas till en premiumprodukt, riskerar det att missgynna dagens certifierade sortiment, exempelvis ekologiskt, genom ökad konkurrens om samma målgrupp.

Mejerierna skulle redan idag kunna ta ett större ansvar genom att i sina hållbarhetsersättningar premiera bete, djurvälstånd och biologisk mångfald. Hos till exempel Arla är ersättningen redan internationell och anpassad att fungera med olika länders lagstiftning. Mejerierna kan också arbeta mer med förädling av svenska mjölkprodukter som till exempel ost. Ett sådant ökat ansvarstagande skulle vara mycket välkommet.

De senaste åren har frågan om beteskrav för mjölkkor fått stor uppmärksamhet och väckt mycket engagemang hos allmänheten. Exempel på detta är debatter i media, drygt 120 000 namnunderskrifter i namninsamlingen jagvillbeta.nu samt ett stort engagemang hos Naturskyddsföreningens medlemmar vilka utgör Sveriges största miljöorganisation.

Ökad flexibilitet i utevistelse för köttdjur

Naturskyddsföreningen stödjer den övergripande ambitionen att det ska vara enkelt och lönsamt för lantbrukare att hålla djur på bete. En ökad flexibilitet i utevistelsen för köttdjur får dock inte innebära kortare total tid för bete och utevistelse under säsongen. Även för köttjuren bör mer betesbaserad produktion gynnas, för att stärka konkurrenskraften för de lantbruksföretag som bidrar till att nå Sveriges åtaganden i bland annat naturresteringsförordningen.

Investeringsstöd för djurstallar

Naturskyddsföreningen instämmer i behovet av ökade investeringsstöd för djurstallar, och att dessa bör stärkas genom ökad total budget till investeringsstöden. Tillskottet i budgetpropositionen för 2025 var välkommet. Vi avstyrker dock förslaget att prioritera investeringsstödet för ombyggnad av uppbundna system till lösdrift.

Naturskyddsföreningen anser att urvalskriterierna behöver förbättras och att stödet i nästa programperiod även behöver väga in miljöprestanda, för att undvika att åtgärder för konkurrenskraft och miljö ställs som motsatser till varandra.

Investeringsstöd för djurstallar behöver i högre grad riktas till företag med betande djur, särskilt de som sköter naturbetesmarker, att stötta även bibehållen produktion (inte bara ökad) och göras mer tillgängligt för unga och nya lantbrukare. Det finns gott om vittnesmål att investeringsstöd idag i stället främst kommer redan lönsamma företag som utökar sin produktion till godo. Till exempel har detta diskuterats i övervakningskommittén för den strategiska planen. Att främja byggnation för en djurhållning anpassad efter tillgängliga arealer för bete och foderproduktion bör vara en självklarhet, och skulle öka både beredskapen och möjligheterna att uppfylla internationella åtaganden för biologisk mångfald, som exempelvis förordningen om restaurering av natur.

Naturskyddsföreningen anser att det ska vara möjligt att använda investeringsstödet för att bygga om uppbundet system till lösdrift, men inte att det ska premieras över andra sorters hållning av betande djur och särskilt inte om det ökar antalet djur som inte omfattas av bete.

Naturskyddsföreningen instämmer i slutsatsen att fördelningen av investeringsstödet bör ligga kvar hos samtliga länsstyrelser.

Ersättningssystem

Naturskyddsföreningen anser att ersättningssystem ska utformas på ett sätt som stöttar de lantbruk som går längst i sitt arbete för miljö och djurvälstånd, och att en översyn krävs för att säkerställa en samlad riktning av stödets påverkan.

Förändrade grundvillkor

Naturskyddsföreningen motsätter sig förslaget att regeringen bör arbeta för att förändra och minska grundvillkoren inom CAP. Det är idag oklart hur eventuella grundvillkor kommer se ut i nästa programperiod, men Naturskyddsföreningen anser att inkomststöden behöver följas av bra grundvillkor för att säkerställa en tillräcklig nivå på svenskt jordbruks hållbarhet. En effektiv förenkling som skapar långsiktiga förutsättningar för lantbrukare uppnås genom en politik där lönsamhet och miljömål samverkar och förstärker varandra, inte genom att kompromissa med miljöambitionerna.

Föreslagen inriktning i kommande CAP-reform

Naturskyddsföreningen stödjer utredningens förslag att regeringen ska arbeta för att det i nästa CAP-reform ska bli möjligt att ge ersättning för nationell lagstiftning som går över EU:s regelverk. Regeringen bör också arbeta för att miljöersättningar ska kunna ha en högre ersättningsnivå än att täcka kostnader, så att åtgärderna kan innebära en ökad inkomst och på så sätt stärka incitamenten. Detta under förutsättning att budgeten till miljöersättningar stärks genom ökad öronmärkning från gårdsstödet.

Miljöersättning för vallodling

Naturskyddsföreningen instämmer i att vallstödet bör återinföras och välkomnar att det är på gång. Det bör också vara möjligt att söka stödet även inom kompensationsstödsområdet, och stödet bör utvecklas så att fler frivilliga åtgärder för att gynna biologisk mångfald kan generera ytterligare ersättning.

Jordbruksverket har i höstas också utrett möjligheterna att genomföra ekonomiska uppräknings för miljö- och djurvälståndersättningar, i likhet med utredningens förslag.

Stärk ekologiskt som ett sätt att gynna animalieproduktion med högre djurvelfärd

Ekologisk animalieproduktion har regelverk som ger högre djurvelfärd. Att stärka den ekologiska produktionen och konsumtionen är därmed ett effektivt sätt att öka lönsamheten med höjd djurvelfärd. Naturskyddsföreningen anser att mål om ekologisk produktion, ekologiskt i offentlig upphandling samt finansiering av åtgärdsplan eko bör återinföras.

Vilt och jakt

Minskning av vargstammen

Naturskyddsföreningen anser att utredningens uppmaning till regeringen om att fortsatt arbeta för att minska vargstammen, samt dess förslag om ett nytt lägre referensvärde för varg är direkt felaktigt i relation till skadenivå som idag orsakas av svenska vargar, gällande lagstiftning, vargens bevarandestatus och bevarandebiologisk forskning.

Som utredningen hänvisar till finns det cirka 500 000 får i Sverige, och varg skadar eller dödar i snitt mellan 400–600 får per år. Detta innebär att vargangrepp påverkar endast 0,08–0,12 procent av den totala fårpopulationen. Med tanke på den mycket låga andelen får som påverkas är det orimligt att anta att en minskning av vargstammen nämnvärt skulle förbättra fårnäringens konkurrenskraft utan att referera till varken vetenskapliga stöd eller mer tillförlitliga data för detta antagande.

Vidare är Sverige bundet till att bedriva en rovdjurspolitik som lever upp till kraven i EU:s art och habitatdirektiv (Direktiv 92/43/EEG) om att upptagna arter ska uppnå en gynnsam bevarandestatus, där vargen idag ingår som en strikt skyddad art. Vargen är i Sverige idag rödlistad som starkt hotad. De forskare som tagit fram underlag gällande den svenska vargstammens genetiska förutsättningar för att klara av ett sänkt referensvärde har i efterhand uttalat sig förtydligande om att deras underlag har feltolkats (Spolander 2025).

Naturskyddsföreningen anser att samexistens mellan rovdjur och mänskliga intressen först och främst måste uppnås genom satsningar på förebyggande åtgärder.

Ersättningsnivåer

Naturskyddsföreningen är positiv till utredningens förslag om initiativ till att höja ersättningsnivåerna för rovdjursavvisande stängsel (RAS), att detta inkluderar underhåll och stängsling, samt att ersättningsnivåerna för skadade, saknade och dödade djur behöver ses över och höjas.

De bidrag som idag finns för RAS har inte varit översökta, vilket innebär att det alltid har funnits pengar kvar i budgeten. Detta visar att det finns tillgängliga resurser för att skydda får från rovdjursangrepp, men att dessa inte har utnyttjats fullt ut. Ett rimligt antagande är att detta beror på att nuvarande bidragsnivå inte har täckt de faktiska kostnaderna vid uppsättning av RAS.

För att ytterligare förbättra skyddet för får och andra tamdjur är Naturskyddsföreningen positiv till att utredningen föreslår höjda ersättningsnivåer för RAS, och att detta inkluderar

både bidrag för materialkostnad, kostnader skötsel och underhåll, samt stängsling. En höjning av ersättningen skulle göra det mer ekonomiskt möjligt för fler lantbrukare att sätta upp och underhålla effektiva rovdjursavvisande stängsel.

Samtidigt vill Naturskyddsföreningen lyfta att det enligt djurskyddslagen (2018:1192) är lantbrukarens ansvar att skydda sina tamdjur från skador och död. Lagen syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvelfärd. Det innebär att lantbrukare måste vidta nödvändiga åtgärder för att skydda sina djur, inklusive att använda rovdjursavvisande stängsel och andra skyddsåtgärder. Genom att göra detta kan lantbrukare effektivt minska risken för rovdjursangrepp och därmed skydda sina djur.

Utökad skydds jakt på klövvilt

Naturskyddsföreningen är kritisk till förslaget om att införa rätt för markägare och jordbruksarrendatorer att bedriva skydds jakt på rådjur, kronhjort och dovhjort utan tillstånd från länsstyrelsen.

Till att börja med är det samlade kunskapsläget gällande förebyggande åtgärder mot viltets påverkan på skador på jordbruksgröda, inkluderat skydds jakt som åtgärd, i dagsläget dåligt. Det pågår dock ett forskningsprojekt i form av en översiktsstudie för att sammanställa kunskapen om olika åtgärders effektivitet för att minska skador från stora fåglar och däggdjur (Eklund et al. 2023). Utan tillräcklig vetenskaplig grund finns det risk att skydds jakten är verkningslös för skadorna på grödan på enskilda fastigheter eller att problemet flyttas runt i landskapet

Naturskyddsföreningen anser att allvarliga skador på förvärvsverksamhet i första hand ska förebyggas genom anpassning och aktiva insatser, i andra hand kompenseras genom statlig ekonomisk ersättning. Samhället bör stimulera och stödja förebyggande åtgärder genom tillräckliga statliga anslag. Först efter att anpassnings- och förebyggande åtgärder har vidtagits i en utsträckning som bedöms rimlig anser föreningen att skydds jakt kan bli aktuellt för att begränsa allvarliga skador. Föreningen anser att överväganden och efterlevnad av en sådan prioritering är svår att kontrollera om skydds jakt bedrivs utan tillstånd. I utredningen nämns inte vid vilken skadenivå som skydds jakt kan bli aktuell. Föreningen anser att skador av ringa eller liten betydelse inte är tillräckligt för att genomföra skydds jakt, vilket också blir svårt att kontrollera om skydds jakten inte skulle föregås av myndighetsbeslut.

Naturskyddsföreningen förordar att klövviltspopulationerna förvaltas med en ekosystembaserad förvaltning, dvs en förvaltning med en helhetssyn på bevarande och hållbart nyttjande av ekosystemen. Det innebär bland annat att i förvaltningen ta hänsyn till att olika arter i ett ekosystem påverkar varandra och att samspelet mellan människa och miljö ofta spänner över flera sektorer i samhället. Även om dagens förvaltning av klövviltarterna ännu inte kan klassas som ekosystembaserad finns det fortfarande ambitioner och ansatser för att föra förvaltningen närmre en ekosystembaserad förvaltning. Att införa möjlighet till skydds jakt utan att det behöver föregås av tillstånd från länsstyrelsen, vilket därmed också försvårar möjligheterna till att få en god överblick över förvaltningen och viltpopulationernas status, anser föreningen vara ett steg bort från en ekosystembaserad förvaltning.

Bristande konsekvensanalys

Naturskyddsföreningen anser det anmärkningsvärt att utredningen saknar konsekvensanalyser för både biologisk mångfald, klimat och beredskap. Det saknas också grundligare riskbedömning kring framförda förslag, exempelvis kring vilka som riskerar drabbas av borttaget beteskrav för mjölkkor i lösdrift eller vilken produktion som missgynnas om animalieproduktion prioriteras i likhet med utredarens förslag i både ersättningssystem och forskning.

Detta remissvar har utarbetats av Jenny Ekman, sakkunnig odlingslandskap vid rikskansliet, med hjälp av Johan Landenmark, sakkunnig biologisk mångfald på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen
Stockholm dag som ovan

Karin Lexén
Generalsekreterare

Pim Bendt
Enhetschef odlingslandskap och gruvor

Referenser

Direktiv 92/43/EEG. *RÅDETS DIREKTIV 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0043:20070101:SV:PDF>

Eklund, A., Månsson, J. & Frank, J. 2023. How effective are interventions to reduce damage to agricultural crops from herbivorous wild birds and mammals? A systematic review protocol. *Environ Evid* **12**, 22 (2023). <https://doi.org/10.1186/s13750-023-00315-0>

Hessle, A., Danielsson, R och Lindfors, L, 2021. [Ungtjurar på stall – kartläggning av omfattning och potential för naturvård](#). SLU. ISSN 1652-2885.

Jordbruksverket. 2019. Krav att hålla djur lösgående - konsekvenser, övergångsbestämmelser, undantag och andra incitament än lagstiftning. Rapport 2019:17

Jordbruksverket. 2023. Förslag till ersättning för utökad betesgång för mjölkkor. Dnr 3.1.17-08576/2023.

Spolander, J. (8 februari 2025). Regeringen vill halvera antalet vargar – i strid med forskningen. *Dagens Nyheter*. Sthlm.